

СВОБОДА
UKRAINIAN HUMAN RIGHTS

FOUNDED 1993

Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 2200 Route 10, P.O. Box 280 Parsippany, NJ 07054

Svoboda: (973) 292-9800; Fax: (973) 644-9510; UNA Fax: (973) 292-0900

Postmaster, send address changes to: Svoboda, P.O. Box 280, 2200 Route 10, Parsippany, NJ 07054

Periodicals postage paid at Parsippany, NJ 07054 and additional mailing offices

Передплата на рік \$100.00, на півроку \$60.00. Для членів УНСОЮзу \$75.00 річно, на півроку \$40. На кожну адресу \$100. Чеки і грошові перекази виставляти на "Svoboda".

Головний редактор: Звоник Силим

Sovyzivka UNA Estate: 216 Foordmore Rd., Kershannon, NY 12446 (914) 626-5641, Fax (914) 626-4638, e-mail: fagst@aol.com

Часи змінюються... Справді?

Що часи змінюються і все тече та минає, знали ще в дохристиянську давнину. І розвішши руками, додавали: і ми змінюємося разом з ними...

Так, змінюємося, але щоб аж до такої міри?! Колиш кий навіть у найлухмішому українському селі священник під час казання проголосив, що хтось з його пастви схилив когось до орального сексу, була б, публіка на ціле село, і тому нещасному відпеленчів довелось б провалитися кризь землю. А тепер ось часи аж так змінилися, що в цьому „злочині“ звинувачують президента великої країни, а з нього — мов з гуски вода! Ба — мало того, що він сам не почервонів, але як же дивно, щоб не сказати гірше, при цьому виглядають прості американці, громадяни висококультурної держави! Згідно з опитуваннями, незалежного прокуратора Старра, який в поті чола намагається докладно розслідувати всі подорожі цієї пикантної історії, підтримують загалом 15 відсотків населення, а президента Билла Клінтона — понад 50 відсотків! Якщо так далі піде, то наступні президенти свої сексуальні уподобання задовольнятимуть просто на трав'яному лужку перед Білим Домом.

Для слабкої вітри — ця напасть не лише американська. Он відколи помер французький президент Міттеран, за ним тягнеться шлейф спогадів щодо його коханок і позашлюбних дітей. Стіни англійського парламенту теж не раз вже страсталися від сексуальних скандалів. Трохи легше ведеться арабсько-мусульманським провідникам: там закони офіційно дозволяють мати чотирьох жінок — то й роби собі з ними, що тобі найбільше до вподоби.

Сексуальні пущотці не є навіть прерогативою білої раси. Приблизно те саме чинять чорні. Он Нелсон Мандела на старі лати покинув свою Вінні і обнімається перед фотокамерами з молодими.

Ото на все те надивилися і вже не знаеш, на які моральні основи триматиметься? Якщо провідники народів і законодавці дозволяють собі на „надмірні волості“, то чого можна чекати від нас, простих смертних?

Слава Богу, відповідь на це запитання завжди була і, сподіваємось, завжди буде позитивна: світ у його духовному сенсі тримається не на моралі президентів і прем'єрів, а на простих, звичайних людях. Тому не варто ламати у відчай руки: мовляв, якщо так робиться аж там, у „білих домах“, то як же нам себе вести і які надії можемо покладати на виховання наших дітей та внуків? Такі, як завжди! Кі наші батьки і діди покладали на нас, хоч теж мали досить підстав вважати, що світ іде в чотири боки. Ще Сократ колись, за 400 літ до Христа, нарікав: „Молодь тепер значно зіпсованіша, ніж за часів моєї юності“.

Теперішня міра зіпсованості Сократів і приписати не могла. А проте світ не занепадає, далі люди любляться, народжують дітей і земля все ще обертається довкола сонця. Так само все ще має силу духовне сонце — віра в Бога, сумління, совість, почуття справедливості, внутрішня здатність розрізняти добро і зло. Так, значить, має бути — щоб кожне покоління, стоячи на ноги, трохи дуріло й вискакувало зі шкіри, бродило, мов модне вино. А потім воно неминує повертатися до традицій, до батьківських моральних вартостей. Світ як був від початку в Божій опіці, є він у ній і тепер. І з моральними основами життя погоджуються навіть ті, хто ті основи перед тим активно заперечував. От чому Карла Таркетт глибше розуміла справу, ніж її ліберальні оборонці, що прагнули зберегти її життя. Такою, знаємо, є природа лібералізму — більше співчувати засуджуваному злочинцеві, ніж його жертві. Так ось — покіяна, прости їй Боже, Карла внутрішньо була згідна зі смертним присудом, бо в власному серці носила цей присуд і вважала його справедливим. І тому, з християнського погляду, вона вийшла з цієї трагедії врятованою — для вічності. Нам її шкода, бо ми собі не можемо уявити того, що вона пережила — що в її очі дивилися очі тих людей, яких вона убивала.

Таким є парадокс творця: світ лежить у злі і бруді, однак тримається силою незнищенного людського добра і моральної краси. Тому не варто ламентувати, не варто узагальнювати і вважати хисткість нашого часу явищем фатальним і кінецьсвітним. Бо коли ми так вважаємо, невидиме містичне зло стоїть поруч і потирає з задоволення руки. Не говорімо з його нашіптунів!

А що до того, що нам хотілося б, щоб держава прийняла закон, який зобов'язує поголовно всіх нас бути високоморальними, то слід нагадати, що це Руссо казав з цього приводу: „Мораль є цариною наших внутрішньої свободи, тому закон про неї мусить мовчати“.

Ми, уроджені України чи нащадки українців, завжди охоче читаємо у своїй і чужій пресі про Україну, головню про її політичні і економічні перетворення. Часто ми не задоволені з млявості прогресу чи браку його. Також бажало, щоб життя в Україні стало кращим для її громадян. Іноді надходять думки, що напевно інші нові держави, про які менше пише наша преса, роблять кращий прогрес у перебудові, ніж Україна.

Лондонський „Економіст“ час від часу пише досить критично про економіку України. Він також пише частіше про її північних сусідів, але рідше про дальших, азійських. Однак, у своєму числі з 7-го лютого „Економіст“ присвятив кільканадцять сторінок країнам Центральної Азії, в число яких входять держави, які постали на руїнах колишнього СРСР.

Специфічні обставини цих країн різняться, але мають також багато спільного між собою і з Україною. Всі вони успадкували тяжку ситуацію, яку залишила комуністична абраккуртіла заводів, які виробляють неспотрібні людям товари; велику кількість населення, яке живе в убогості, все ще у складі незадовільних колгоспів; кволі, але все ще докучливі бюрократії зі штабами малолітальників і корумпованих службовців, нестійкий фінансовий сектор. Іхнім невідкладним завданням є перетворити це безладдя у функціонуючий ринковий економіку.

Візіта до будинку, де містяться азербайджанський кабінет міністрів, за словами автора, має негативний вплив на прищеплення ліворіч до ліворіч бюрократії. Майже ко-

Олександр Серафим

„У СУСІДА...“

жне бюро є порожнє, бо урядовці займаються, правдоподібно, іншими справами приватного характеру. А переїзд позв державу митицюю стає навіть більше гнітючим: вулиця перед найвищим будинком міста Баку, столиці Азербайджану, виповнена дорогими закордонними автоматами, яких закупив є поза споможити державних пенсій бюрократії.

Слабі і підкупні бюрократи кишають на після-засвоєній території, але прикаспійській країні, здається, мають їх більшу мірку. Хабарі поширювали на кожному державному рівні, хоча на найвищому не так легко доказати.

В Казахстані, наприклад, 500 млн. дол., які заплата готівкою фірми Мобил за свою частку олійних лісів, нібито ніколи не були віддзеркалені в державному бюджеті. Немає сумніву, що державна еліта всіх прикаспійських країн живе краще, ніж вона могла б жити з державних платежів, бо міністер Азербайджану, наприклад, зобов'язав лише 600 дол. місячно.

Майже всі публічні службовці пости, які займаються збиранням грошей, мусять бути куплені. Наприклад, пост інспектора податків коштує в Узбекистані дозвіл на імпорт коштує 10 відс. вартості товарів. На думку Н. Масанова, професора політичних наук в Альматському університеті, багато професорів бере хабарі від своїх студентів. Добра оцінка на річному іспиті коштує від 10 до 20 дол. Щоб скласти тяжкий

іспит, коштує біля 200 дол.

Світовий банк встановив, що в Азербайджані хабарі в медичних послугах, в доступі до лікарів, шпиталів і медичних установлях між 5 і 6 відс. домашнього валового прибутку, в порівнянні з тільки двома відсотками, які платять уряд на медичні пільги.

Європейський банк для перебудови розвитку (ЕБРР) зробив аналіз 10 колишніх республік стосовно корупції. Оцінка підкупства була встановлена групою регіональних фахівців. Від найбільшого до найменшого підкупства, ситуація виглядає так:

1. Таджикистан
2. Грузія
3. Узбекистан
4. Російська Федерація
5. Азербайджан
6. Україна
7. Туркменістан
8. Казахстан
9. Вірменія
10. Киргизстан

Інші вважають, що Казахстан і Азербайджан є найбільш корумпованими.

Частинно, корупція в країнах каспійського регіону є спадщиною

колішнього комуністичного режиму. Шараф Рашидов, перший секретар Узбекської комуністичної партії за часів Брежнєва, обікрав союветську скарбницю на два біліони доларів, фальсифікуючи статистику виробництва бавовни. Терези узяки вважають його своїм гербом.

Теперішня напівреформована гібридна система сприяє нечесним урядовцям. Фірма з нечіткою встановленням власниками „наймають“ фіктивних робітників. Хто не має ринку на свої виробни-

встварює до комплексних товарообмінних угод, з яких користає кожний посередник. Державні банки, які не мають акційнонерів, надають кредит своїм приятелям, за винагородою. Коли канадська фірма Hurricane Hydrocarbons перебрала підпиріш в Казахстані в 1996 році і встановила електронні картки ідентичності для своїх працівників, 300 робітників „ше-зю“ протягом доби.

Найгірший рід дрібної корупції спричинений надмірними державними регулюваннями, які адміністративно малопотрібні урядовцям. Щоб вижити, вони не мають іншого виходу і тому працюють ліворічню поза бюрократичними гонинами, або займаються хабарництвом.

Можливості є великі. Підприємці, місцеві і чужі, мусять мати численні дозволи і задовільні всілякі вимоги стосовно доквілок, безпеки і драконічної податкової системи. За даними ЕБРР, найбільшою проблемою для чужих інвесторів на території колишнього СРСР є оподаткування, яке є несправедливе і нерозумне корупцією.

Кілька невеличких академічних досліджень вказують на те, що довір'я до державних інституцій і, головню, рівень корупції має великий вплив на державний економічний ріст. Загалом говорять, чим більше підкупна держава, тим повільніший буде її економічний ріст. Світовий банк у своєму минулому доповіді про світовий ринок вказав, що корупція в країнах колишнього СРСР була вищою і державні інституції були менше гідні довір'я, ніж в будь-якому іншому регіоні, що розвивається.

стрів.

Коли ж у війську кінонта перебрала завдання колісництво, то в давніх Агенах найбільш швидкі члени суспільності були кінонтники. Знову у середньовічній Європі ришарі на конях стали „символом і наріжним каменем доби ришарства“. Імператор Фредерик II одержав був в 1250 році листа від одного з ришарів-квалів із твердженням, що „немає ні однієї тварини більш благородної, ніж кінь, бо коні відокремлюють князів, магнатів і ришарів від менш важливих людей“. А в нашій історії записалося, що „козак і кінь були побратимами“.

Найбільшу структурну зміну у відношенні до коней викликала механізація. Війна стала менш кривавою без коней, коли

(Закінчення на стор. 3)

Лариса Онишкевич

Маруся Чурай на сцені: 1988 і 1998

(Думки з приводу приїзду до Америки Лівської Тетяни Ім. Леся Курбаса)

Ліни Костенко історичний роман у віршах „Маруся Чурай“ (1979 р.) оснований на відомій історії події передачі пісню „Ой, не ходи Грицю!“. Поетеса подає у ній свою інтерпретацію, що Маруся, з болем, що Гриць зрадив її, сама собі приготувала отруту, а Гриць знайшов і випив. Головна увага не на акті зради і підлітків (як це у пісні), тільки на тому, чому Маруся відкидає Гриця, коли він приходить до неї день перед його одруженням з іншою. Суд над Марусею, засуд смерті, і в останній момент помилування від неї по наказом гетьмана — це толо події.

Твір Ліни Костенко став популярним серед багатьох творців України, які часто ставили його реалістично, на тлі побуту України XVII століття. Тетяна Ім. Курбаса подає картину не зовсім за порядком картин твору. Дією представлено у регресивному порядку, немов у сні, починається картинка, у якій мандаринський князь (Олег Цюпа) зустрічає опечалену Марусю (Тетяна Каспрук), яка іде на прощу до Києва. Тому стіни — іконі, немов стіни згущених іконостасів. Для сценарію мистецтва Андрій Гуменик використав розмальовані поодинокі зовнішні мішкові матерії. Ці зовнішні висвітлює окремо, немов церковні стовпи, немов рівночасно вони немов творять стіну розривів старовинної перлини. Час-до-часу актори зі свідками просуваються поза тими напіврозгорніми картинками, а згодом, в сцені, члени підіймаються Маруся шукаючи спокою. Засвічені свічки також ахетинно звертають увагу на шукання правди. Давні церковні пісні, яких актори співають з типовим інструментом духовним виконанням, надають специфічної атмосфери у відпокоєнніх моментах.

Події суду над Марусею подані немов у боліщому спомині-сні кружляючих голосів у голові. Тому Маруся під час цілої постановки напружена, як людина, що страждає на сні. Коли інші ставлять цю сцену у дуже енергійному тоні, поетеса, судячи з-за того, що вона судя, режисер Володимир Куницький передає події суду через призму пам'яті Марусі; тому чути тільки члени голоси з думкою, тому все у такому змашеному кружлянні і навіть базарному тоні, немов гудіння білжил. Бо сам суд не

(Закінчення на стор. 3)

Сучасні дослідники підтверджують ідею, що приручення диких тварин, їх одомашнення не було винаходом людини, а довгим, повільним процесом взаємного пристосування, „спільної еволюції“. З понад 4.000 родів ссавців, які в останніх 10.000 роках жили на землі, кінь є одним з кількох, приручення яких є дивним успіхом. Велика подібність і здатність коней до пристосування оформлювали їхнє існування і допомагали перемагати примхи природи, як теж часто жорстоку експлуатацію людинною у тяжкій сільсько-господарській праці, або під час проливання крові на війнах для людської слави. Як згадує історик, в 1286 році до Христа готівті та скитівня війни понад 7.000 коней в одному тільки бою. А під Ватерлоу в 1825 році

Юрій Р. Рибак

Доля коней

нашого часу 30.000 коней знаходилися в бойовому порядку. Сам Наполеон Бонапарт втратив був 20 коней під собою...

Зв'язок коней з багатством і аристократією такий давній, як і зв'язок з воєнним ремеслом. Влада коней і їхня особливість в людській суспільності сприяли тому, що вони ставали радше предметом розкоші, ніж продуктивним ресурсом. Великий вплив на долю коней мала і колісництво (Chariot), тобто мале, сильний військ на двох колесах, який вони тягнули під час війни, перетворив і парад. Колісництво з кінями мав мати великий багатий власник. Це вимагало точного плану розподілу праці людей,

вдержання приміщення і контролю витрат. Обчислюють, що колись у Британії пар коней в одному році споживала ячміню, що збирала з 10 акрів землі! Виглядає, що такі витрати покривали в першу чергу королів і аристократів — від Єгипту та Ізраїлю до Греції і Риму до Китаю і деяких „варварських народів“. Популярність колісниць в Китаї в XII столітті до Христа збавляла теж поважне економічне значення для імперії, бо збільшувало імпорту і виробництва люцерни — кормової рослини для коней. А булава великої кількості колісниць збільшувала попит на дерево, шкіру, робітників металю і колісних май-

(Закінчення на стор. 3)

Борис Кожиин, віцеадмірал, депутат Верховної Ради України

Військово-морські сили України

III

Ухвала Державною думою та Федеральним вичем постанови про припинення розподілу Чорноморської флоту та надання Севастополі російського статусу, угода про статус і умови перебування Чорноморської флоту РФ на територіях України, угода про взаємні розрахунки, пов'язані з поділом ЧФ, угода про параметри пошуку ЧФ, оголошення митної блокади України, прискорене прокладання через Білорусь нового газопроводу „Ямал — Гамбург“, зумисні перекоші у справі булвництва нафтового терміналу під Одесою з метою енергетичного шантажу України — ось далеко не повний перелік антиукраїнських кроків Росії, ось справжність суті прихованого від громадськості світу другого стандарту у ставленні Російської Федерації до України.

Аби викрити самій, Росія намагається у будь-який спосіб завадити багатствам України. Для цього Москва хоче примусити Україну „добровільно“ об'єднатися з нею, як це зроблено з Білоруссю. Постає питання, чи вистоят Україна перед таким тиском? Вірно, що вистоят, мусить вистоят!

До питань національної безпеки належить і сфера інформаційна. І тут наші північні сусіди поведуться далеко не по-патриотично. Скільки разів з телевізійних екранів, на радіоэфір, у газеті і журналах в грубій, а подекуди й брутальній формі велась атака на самостійну і виважену політику України, скільки разів висмілювали Президент нашої держави, інші урядові особи, історія України.

Мета таких публікацій завжди має глибоко антидержавний, антиукраїнський характер. І завданням є намагаюся за будь-яку ціну дестабілізувати станови-

ще в Україні, викликати в народі негативне ставлення до влади, зокрема до Президента Леоніда Кучми, парламенту, Уряду, а також до тих рішень, які вони приймають...

Про те, що російські засоби масової інформації ні на щось не припиняють антиукраїнського наступу, засвідчує і часопис „Флаг Родины“ (м. Севастополь). Ось що він друкує на своїх шпальтах: „Росія повинна бути гідно представлена у Севастополі і в Криму на законній підставі, на дуже довгу, на вічну перспективу“.

Незаперечним фактом є і те, що за нашими діями, особливо щодо розвитку ВМС України, наш стратегічний партнер веде постійне і пильне спостереження. Саме так — пильне. Підтвердженням цього є стаття у часописі міністерства оборони Росії „Воїн“ під назвою „Чорноморська флотія: між минулим і майбутнім“. Стаття надрукована під рубрикою „Хто господар в Чорному морі?“, в ній висловлюється занепокоєння, що невеличка кількість нових кораблів у складі ВМС України — це „лише надводна частина величезного одержу ВМС України... ВМС України мають власну, досить могутню авіацію... В короткій час Україна зуміла створити повнокровну бригаду морської піхоти... Це говорить лише про одне: Росія ретельно обієрігає свою родю лідера на Чорному морі і пильно стежить за діями свого „стратегічного партнера“.

Цієї „діяльності“ не афішують ні російські урядовці, ні їхні засоби масової інформації, проте невидимі розвідувальні підрозділи на території України активно і цілеспрямовано. Зонаю найпильнішої уваги „білих невидимого фронту“, „стратегічного партнера“ ось уже кілька років в Крим, Севастополь і Причорноморський регіон.

Антиукраїнська спрямованість діяльності розвідки Чорноморської флотії засвідчує, що вона наполегливо втягувала і продовжує втягувати Чорноморську флотію у холоду війну не тільки проти ВМС, але й проти України як суверенної держави. Багато фактів пере-

конливо свідчать, що в Росії, Криму і Севастополі, на Чорноморській флотії є сили, які дуже зацікавлені у тому, щоб ця війна з холодною в будь-який момент переросла у гарячу, у збройний конфлікт. У неоголошену війну проти України та її ВМС біліли: „невидимого фронту“ роблять вагомий внесок, постачаючи командування ЧФ необхідною інформацією навіть про настрок окремих офіцерів не лише ВМС України, а й ЧФ, так би мовити, пошнєний військовиків України, про „небезпеку для Росії“.

Розвідка, як відомо, працює не сама на себе. Її послуги завжди мають державне замовлення і стабільно оплачуються. Із потребують ті держави, політики і військові керівники Росії, у яких існують далекосяжні плани перебудови державного кордону з Україною, відірвати від неї Крим і Севастополь. Ось чому їм дуже потрібно якнайдовше зберегти на її території Чорноморську флотію, бо саме вона дозволяє російським візитарам типу Загнута, Бабурина, Лужкова і багатьом іншим горе-політикам заявляти про те, що Севастополь і Крим були, і є будуть російськими. А згадаймо підготовку та проведення навчань „Сі-бріз-97“, коли до останнього часу Російська Федерація відмовлялась від участі, робила все для того, щоб унеможливити маневри.

Це не образливо не для України? Чи не загрожує це її суверенитету, територіальній цілісності, безпеці? Відповідь однозначна: так, загрожує. Бо як іншак можна розширити заяву однієї з шовіністичних організацій Севастополь, яка договорила до того, що „до складу РФ повинні ввійти всі території, що входили до складу російської імперії, більшість. Це єдиний критерій визначення кордонів російської держави“ Так міркувати може не звичайний партнер, а тільки Росія, партнер „стратегічного“.

Цієї і подвійні стандарти у політиці, про які я уже говорив. І ми не можемо, не маємо права не розуміти, що здійснення цієї політики є смертельною загрозою для суверенітету України.

(Продовження буде)

